

Fargebruken gjennom tidene

Helt siden vi begynte å sette farge på fasadene i slutten av 1600-tallet, har fargevalgene vært preget av trender og rådende tendenser. Mot de dominerende fargene, er det etter hvert kommet en motreaksjon med nye fargesettingsprinsipper og andre farger.

Av Chera Westman/ifi.no, ifi.no

Her er en liten gjennomgang av typisk fargesetting fra 1600-tallet og frem til nyere tid:

Jordpigmenter og beskyttelse 1600-1700

Mot slutten 1600-tallet til midten på 1700-tallet, da man begynte å kle tømmeret utvendig med panel, ble fasadene på norske bygninger, boliger, låver og boder satt farge på. Før det var husene naturlig grå, eller behandlet med tretjære. De første fasademalingene var pigmentert med jernoksyd eller oker – pigmenter som kunne graves opp av bakken, og som fantes i nærheten. Farger som engelsk rød, dodenkopf og oker ble brukt.

Maling ble dekor 1700-1750

Etter hvert spredte den europeiske fargekulturen seg utover landet, og man malte ikke lenger fasadene sine kun for å beskytte treverket, men også for å dekorere huset. Jordfargene engelsk rød, dodenkopf,

lys oker, mørk oker, rå umbra og brendt umbra dominerte. Hvitt var et kostbart pigment, og ble ikke vanlig i bruk før mot slutten av 1700-tallet. Men økonomien, strakk seg ikke over hele huset. Man malte ofte kun hovedfasaden i lys, mens bakvegger, gårdsrom, uthus og boder ble malt med de rimeligere i jordfargene.

Imitasjoner av stein og tegl 1750-1850

Arkitektur i stein, med forbilder fra sand- og kalksteinsbygninger i Europa, ble populært under Rokokko, Barokken og Louis Seize-tiden (ca. 1750-1850). Nå dominerte lyse farger; grå, blågrått og kjølige grønne kulører, mens oker og rødlig oker også var vanlig. Mot slutten av perioden ble varianter av grått de mest dominerende paneelfargene på hovedfasadene. Bakvegger og uthus ble malt oker og engelskrøde som før.

Trearkitektur og trefarger 1850-1910

Med sveitserhusene fra perioden 1850-1910, kom trearkitekturen tilbake. Husene fikk igjen vise at det var av tre de var laget. I dag forbindes sveitserhusstilen med hvitmalte, rikt dekorerte og staselige villaer, men opprinnelig dominerte farger som skulle imitere nytt treverk. Panelet fikk ofte lyse okerfarger, mens konstruktive detaljer og vinduer ble fremhevet i en kraftigere farge, som brunt. Utskjæringer og andre tredetaljer fulgte panelfargen.

I dag er vi vant til å se sveitserhusene malt i lyse, hvite farger. Opprinnelig ble panelet malt i en hovedfarge, mens detaljer ble malt i en dypere valør av veggfargen. (Foto fra boken "Gamle hus" av Elsa "Sprossa" Rønnevig.)

Hvit nyklassisisme 1900-tallet

Helt hvitmalte hus forekom ikke før ut på 1900-tallet, når nyklassisismen ble rådende trendretning. Da ble hvitt og gråhvitt utbredt som panelfarge, gjerne i kombinasjon med oker, brunt, kjølig grått, blått og grønt på gerikter og dører.

Hus fra Klassisismen.

Funksjonalisme 1930-50

Rundt 1930 gjorde funksjonalismen inntog, og da ble det igjen vanligere med mer kraftige fasadefarger, som engelskrød og oker. Funkisstilen forandret seg etter hvert, og på 40- og 50-tallet ble igjen fargene noe lysere. Ulike nyanser grålig grønt, blek gult og lys blått forekom ofte.

Naturinspirasjon 1960/70-tallet

De aller fleste av oss bor allikevel i hus som er bygget langt senere. På 60- og 70-tallet dominerte naturinspirerte farger; Hare-farger for innlandsområder og Måke-farger for kystlandskap. Da ble vi kjent med farger som Mose, Villvin og Tyri.

På 70-tallet kom brunfargene og husene gjerne fikk se ut som om de var behandlet med tjære.

Demihvitt og pastell 1980/90-tallet

Som motreaksjon mot det brune og naturinspirerte slo lyse farger som Demihvitt, Lys Antikk, Slottsrosa og Alabast inn for full kraft på 80-tallet. Pastellene og sukkertøyfargen: fersken, mintgrønn og lys blå, hadde i Norge sin storhetstid på 80- og 90-tallet. Med postmodernismen kom ogsåulike nyanser av gule, røde og grønne farger. Staverngul, Sommergul, Rørosrød, Grønn Umbra er noen.